

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ВІСНИК
АГРАРНОЇ НАУКИ ПРИЧОРНОМОР'Я
Науковий журнал

*Виходить 4 рази на рік
Видається з березня 1997 р.*

Випуск 2 (83) 2015

Том 1

Частина 1. Економічні науки

Миколаїв
2015

Засновник і видавець: Миколаївський національний аграрний університет.

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №19669-9469ПР від 11.01.2013 р.

Згідно з Постановою ВАК України від 14.04.2010 р. № 1-05/3 видання включено до переліку фахових видань.

Головний редактор: В.С. Шебанін, д.т.н., проф., чл.-кор. НААНУ

Заступники головного редактора:

І.І. Червен, д.е.н, проф.

І.П. Атаманюк, д.т.н., доц.

В.П. Клочан, к.е.н., доц.

М.І. Гиль, д.с.-г.н., проф.

В.В. Гамаюнова, д.с.-г.н., проф.

Відповідальний секретар: Н.В. Потриваєва, д.е.н., доц.

Члени редакційної колегії:

Економічні науки: О.В. Шебаніна, д.е.н., проф.; Н.М. Сіренко, д.е.н., проф.; О.І. Котикова, д.е.н., проф.; Джулія Олбрайт, PhD, проф. (США); І.В. Гончаренко, д.е.н., проф.; О.М. Вишневська, д.е.н., проф.; А.В. Ключник, д.е.н., доц.; О.Є. Новіков, д.е.н., доц.; О.Д. Гудзинський, д.е.н., проф.; О.Ю. Єрмаков, д.е.н., проф.; В.І. Топіха, д.е.н., проф.; В.М. Яценко, д.е.н., проф.; М.П. Сахацький, д.е.н., проф.; Р. Шаундерер, Dr.sc.Agr. (Німеччина)

Технічні науки: Б.І. Бутаков, д.т.н., проф.; К.В. Дубовенко, д.т.н., проф.; В.І. Гавриш, д.е.н., проф.; В.Д. Будаков, д.т.н., проф.; С.І. Пастушенко, д.т.н., проф.; А.А. Ставинський, д.т.н., проф.; А.С. Добишев, д.т.н., проф. (Республіка Білорусь).

Сільськогосподарські науки: В.С. Топіха, д.с.-г.н., проф.; Т.В. Підпала, д.с.-г.н., проф.; А.С. Патрева, д.с.-г.н., проф.; В.П. Рибалко, д.с.-г.н., проф., академік НААН України; І.Ю. Горбатенко, д.б.н., проф.; І.М. Рожков, д.б.н., проф.; І.П. Шейко, д.с.-г.н., професор, академік НАН Республіки Білорусь (Республіка Білорусь); С.Г. Чорний, д.с.-г.н., проф.; М.О. Самойленко, д.с.-г.н., проф.; Л.К. Антипова, д.с.-г.н., проф.; В.І. Січкарь, д.б.н., проф.; А.О. Лимар, д.с.-г.н., проф.; В.Я. Щербаков, д.с.-г.н., проф.; Г.П. Морару, д.с.-г.н. (Молдова)

Рекомендовано до друку вченою радою Миколаївського національного аграрного університету. Протокол № 7 від 31.03.2015 р.

Посилання на видання обов'язкові.

Точка зору редколегії не завжди збігається з позицією авторів.

Адреса редакції, видавця та виготовлювача:

54020, Миколаїв, вул. Паризької комуни, 9,

Миколаївський національний аграрний університет,

тел. 0 (512) 58-05-95, <http://visnyk.mnau.edu.ua>, e-mail: visnyk@mnau.edu.ua

© Миколаївський національний аграрний університет, 2015

ДОСВІД ФОРМУВАННЯ КОНСОЛІДОВАНИХ СИСТЕМ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ

Є. О. Павлюк, аспірант

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто досвід формування консолідованих систем пенсійного забезпечення східноєвропейських країн-членів Європейського Союзу. Викладено суть консолідованих систем пенсійного забезпечення та джерела їх фінансування. Досліджено етапи трансформації національних пенсійних систем. Проаналізовано основні проблеми, що виникали при перебудові національних систем пенсійного забезпечення, та шляхи їх вирішення.

Ключові слова: пенсія, консолідовані системи пенсійного забезпечення, солідарні системи пенсійного забезпечення, рівні пенсійної системи, накопичувані програми, пенсійні фонди.

Постановка проблеми. Підписавши угоду про асоціацію з Європейським союзом, Україна задекларувала непохитність власної нації щодо інтеграції в європейський економічний простір. Невід'ємною складовою такої інтеграції є приведення у відповідність зі стандартами Європейського союзу (ЄС) системи соціального забезпечення в цілому, та системи пенсійного забезпечення як її складової. Вимоги ЄС щодо пенсійного забезпечення потенційних країн-членів досить жорсткі. Також пенсійні системи нових країн-членів повинні відповідати вимогам Міжнародного валютного фонду та Світового банку, оскільки ці фінансові установи надають кошти країні на перебудову економіки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Досвід та особливості реформування систем пенсійного забезпечення знаходяться в центрі уваги світових вчених, таких як Іван Лисай (Європейський об'єднаний торговельний інститут досліджень, охорони здоров'я та безпеки, Брюсель), Даріуш Станко (Вища школа економіки, Університет Осаки Варшавської школи економіки) [3], [4]. Також дослідження та аналіз реформування пенсійних систем постійно знаходить своє відображення у робочих документах Міжнародного валютного фонду,

Світової організація економічного співробітництва та розвитку.

Постановка завдання. Метою статті є вивчення досвіду реформування систем пенсійного забезпечення пострадянських країн-членів ЄС для пошуку шляхів реформування вітчизняної системи пенсійного забезпечення, побудови оптимальної для України моделі переходу вітчизняного пенсійного забезпечення на європейські стандарти.

Виклад основного матеріалу. Більшість пострадянських країн мали на початку реформування пропорційну пенсійну систему, яка поглинала значну частину доходів бюджету. Соціалістичні пенсійні системи фінансувалися з відрахувань роботодавців в рамках державного бюджету, робітники не брали участі особисто у забезпеченні майбутньої пенсії. Спостерігався слабкий зв'язок між відрахуваннями і виплатами, які були елітарними. Більший розмір мали лише пенсії робітників зі шкідливими умовами праці або привілейованих верств населення.

Результатом проведених реформ в цих країнах стали консолідовані системи пенсійного забезпечення, в основу яких покладено фінансування майбутніх пенсій відповідно до рівнів, на які така система поділена. Консолідована пенсійна система західного зразку складається з трьох рівнів. Перший рівень – солідарний, сформований на основі пострадянських пенсійних систем. Відрахування до нього витрачаються на виплату пенсій нинішнім пенсіонерам, так звані Pay-as-you-go (виплати по ходу). На цьому рівні працівник самотужки не може впливати на розмір майбутньої пенсії. За рахунок цього рівня виплачується мінімальна пенсія, що гарантується всім громадянам після досягнення пенсійного віку. Другий рівень – накопичувальний. Він функціонує на обов'язковій (рідше – добровільній) основі. Цей рівень фінансується з відрахувань від заробітної плати працюючих та в перспективі забезпечує працівникові додатковий дохід на пенсії. Він залежить від розміру щомісячних внесків та доходності, яку гарантують адміністратори приватних пенсійних фондів. Кошти, зібрані такими фондами, використовуються для інвестування, операцій на фінансовому

ринку. Діяльність перших двох рівнів жорстко регламентується законодавчо.

Консолідована пенсійна система передбачає також існування третього рівня пенсійного забезпечення, участь у якому добровільна. За допомогою цього рівня працівник може забезпечити собі додатковий дохід на пенсії. Реалізується участь у третьому рівні через страхування життя, участь у приватних інвестиційних фондах, спеціальних депозитних програмах та через фонди особистого пенсійного страхування. Окрім добровільної участі, відмінність між другим та третім рівнем полягає у відповідальності за обрані інвестиційні та управлінські рішення: у фондах другого рівня відповідальність несе адміністратор фонду, а в третьому - кожен вкладник особисто відповідає за прийняті ним рішення чи обраний інвестиційний курс за замовчуванням.

Консолідовані програми пенсійного забезпечення є ключовим пунктом для сучасної економіки та економічної політики. Постійно зростаючий демографічний тиск у поєднанні з потребою реформування застарілих, політично вразливих систем, актуалізують часткову приватизацію пенсійної системи та інвестування накопичених коштів у реальний та фінансовий сектор економіки. Нами досліджено досвід такого реформування в країнах пострадянського простору для виявлення основних тенденцій, а також позитивних та негативних сторін реформування пенсійних систем.

Першою країною посткомуністичного простору, що здійснила реформування системи пенсійного забезпечення, була Угорщина. З 1998 р. в країні діє трирівнева пенсійна система: перший - державний солідарний, другий та третій - приватні накопичувальні. Загальні відрахування складають 26,5%, з яких до другого рівня відраховується 8%. Участь у всіх рівнях є обов'язковою для новоприбулих на ринок праці. Для малозабезпечених громадян, які наприкінці трудового життя не мають достатніх доказів відрахування пенсійних внесків, діє «нульовий» рівень пенсійної систем, згідно з яким їм виплачується мінімальне забезпечення. Добровільне додаткове пенсійне страхування існує з 1994 р. [1].

Країни Прибалтики перейшли до обов'язкового консолідованого пенсійного забезпечення на початку 2000-х років. Першою реформувала пенсійну систему Латвія, коли солідарну пенсійну систему було замінено на консолідовану, яку частково приватизували у 2001 р. Загальний внесок на пенсійне забезпечення в країні становить 27,1% від загального доходу працівника. Відрахування до другого рівня поступово збільшувалися протягом 2001-2010 рр. з 2 до 10%. Участь у другому рівні стала обов'язковою для людей, що були молодші 30-ти років у липні 2001 р. Учасники мають змогу обирати між приватними та державними пенсійними фондами. Добровільний (третій) рівень в країні діє з 1998 р.

Естонія започаткувала трирівневу пенсійну систему у 2002 р. З 33% соціального внеску із заробітної плати, 20% направляються на фінансування пенсій. З них 4% - фінансування другого рівня, і додатково ще 2% - фінансування професійної пенсії («фонд робітників»). Участь у другому рівні пенсійного забезпечення обов'язкова для працівників 1983 р.н. та пізніше. Високою також є участь працюючого населення у третьому рівні - на сьогодні до нього залучено 55% працівників у віці 18-60 років. Щоб домогтися таких результатів, уряд країни використовував податкові пільги та брав на себе адміністративні витрати на перехід від однієї системи до іншої. Добровільне додаткове пенсійне страхування існує з 1998 р. [2].

Відносно недавно відбулося реформування пенсійної системи Литви, де другий рівень пенсійного забезпечення було введено у 2004 р. Відрахування до пенсійної системи складає 25% сукупного заробітку, з яких 5,5% припадає на другий рівень. Особливістю пенсійної системи цієї країни є добровільна участь у другому рівні системи пенсійного забезпечення. Третій рівень функціонує з 2000 р. [4].

Пенсійна система Болгарії за будовою є типовою для країн Центральної та Східної Європи. Вона містить загальну схему соціального забезпечення на першому рівні, обов'язкові накопичувальні пенсійні фонди з визначеними внесками на другому рівні та добровільні плани індивідуального страхування на третьому. Перший рівень забезпечує основну пенсію, пов'язану

з доходом, виплату якої здійснює державний адміністратор. Відрахування до першого рівня становлять 17% сукупного заробітку, 60% з яких сплачує роботодавець, а решту – працівник. Другий та третій рівень включає обов'язкове та добровільне пенсійне страхування. На другому рівні функціонує два типи пенсійних фондів:

- універсальні фонди з обов'язковою участю з визначеними виплатами, що були започатковані у 2002 р. для громадян, які народилися після 1959 р.;

- професійні пенсійні фонди з визначеними внесками, які призначені для спеціальних категорій працівників з важкими та небезпечними умовами праці, введені в 2000 р.

Третій рівень також представлений двома типами пенсійних фондів: приватні пенсійні фонди особистого страхування, яку діють з 1994 р., та професійні пенсійні фонди, що спеціалізуються на використанні корпоративних програм, які працюють з 2007 р. Характерною рисою болгарської пенсійної системи є високий рівень залучення працюючих громадян до накопичувальної складової пенсійної системи. Другим рівнем охоплено 81% всіх працюючих, що перевищує аналогічний показник інших країн Східної Європи та посткомуністичного табору. Основна причина такої відмінності полягає в незначному тіншовому секторі економіки Болгарії. Відрахування до фондів другого рівня встановлені на рівні 5% сукупного заробітку, що розподіляють між роботодавцем та працівником у тому ж співвідношенні, що і для першого рівня. Відрахування до пенсійних фондів усіх рівнів звільнені від оподаткування так само, як й інвестиційні доходи таких фондів та пенсійні виплати з них. Інвестиції болгарських пенсійних фондів зосереджені переважно в реальному секторі економіки і лише 20% коштів обертається на фінансовому ринку країни. Активи, накопичені фондами другого та третього рівня, складають разом 4% від ВВП країни та стрімко зростають. Болгарія має найбільший серед посткомуністичних країн рівень залучення населення до третього рівня пенсійного страхування, яким охоплено близько 30% працюючих.

Ефективність діяльності пенсійних фондів Болгарії є вищою, ніж у більшості країн регіону. Правила здійснення інвестиційної діяльності приватними пенсійними фондами досить ліберальні, не обмежені лише внутрішніми інвестиціями. Практично немає обмеження щодо інвестицій у вітчизняні чи закордонні фінансові інструменти. Але, як і в пенсійних системах решти країн, які досліджено, встановлено обмеження щодо частки акцій в загальному інвестиційному портфелі, які не повинні перевищувати 35% від наявних у фонді активів. Пенсійними фондами керують спеціалізовані акціонерні товариства, що мають назву «Пенсійні страхові компанії» (ПСК), які є окремими від фондів юридичними особами. Кожна така ПСК може здійснювати управління одним фондом, інтереси якого він представляє перед третіми особами. Основними недоліками системи пенсійного забезпечення Болгарії є високі адміністративні витрати та значна кількість обмежень, що значно обмежують потенційну прибутковість, хоча одночасно роблять ризики системи менш ймовірними [6].

Більш детально нами проаналізовано досвід реформування пенсійної системи Польщі, оскільки ця країна близька Україні геополітично та демографічно. Реформування системи пенсійного забезпечення стало результатом вимог Світового Банку, висунутих в 1994 р. Пропонувалося збалансувати перерозподіл коштів системи та встановити трирівневу структуру пенсійної системи. Під реформу підпадали громадяни, які на момент її введення (у 1999 р.) були молодшими 30 років, а громадянам віком 30 до 50 років надали право вибору, які відрахування здійснювати та яку пенсію отримувати в майбутньому. Зараз в країні діє трирівнева пенсійна система.

Участь у першому та другому рівні обов'язкова, а у третьому – добровільна. Стара пенсійна система зараз перетворена на перший рівень реформованої пенсійної системи. Цей рівень державний та функціонує на основі Pay-as-you-go. Він діє як перерозподільчий механізм та забезпечує мінімальне пенсійне забезпечення для всіх громадян. Але під час перехідного періоду, коли відрахування до першого рівня найвищі, саме він формує основу пенсії. Другий рівень представлений

громадськими пенсійними фондами, якими керують приватні інвестиційні компанії. У разі смерті вкладника його заощадження не втрачаються – одна половина направляється на виплати пенсії другому з подружжя, а інша спадкується рештою спадкоємців. Також в країні існує третій рівень пенсійного забезпечення, участь у якому реалізується через членство у фондах взаємного страхування, поліси страхування життя, а також інвестиції через приватні інвестиційні фонди. Всі фінансові установи системи пенсійного забезпечення позбавлені податкових пільг. Реформування системи почалося у 1999 р., але перші помітні результати можна спостерігати з листопада 2002 р., коли накопичені приватними пенсійними фондами активи склали 7,6 млрд доларів США, що складало 26,8% повної капіталізації Варшавської фондової біржі і 4,2% від ВВП Польщі у 2001 р., із тенденцією до щорічного збільшення на 2,8 млрд доларів США. Ринок пенсійних інвестицій олігопольний: два найбільші фонди контролюють більше половини ринку, а інші два за величиною – ще чверть. Незважаючи на стрімке накопичування коштів, функціонування другого рівня не принесло очікуваних результатів. Протягом перших трьох років існування системи за рахунок фінансових операцій спостерігався валовий приріст капіталу на 17,2%, що не виправдало навіть песимістичних прогнозів адміністраторів фондів, та поступилося таким примітивним інвестиційним механізмам, як розміщення коштів на депозитних рахунках в банку, які при рівних умовах показували на 40% вищу прибутковість. Проте, заощадження коштів в пенсійних фондах має одну значну перевагу – вони захищають учасника від небезпеки втратити заощадження через банкрутство банку, шахрайство або форс-мажори фінансового ринку [3].

Функціонування другого рівня пенсійної системи Польщі протягом першого десятиліття виявило певні проблеми в організації її роботи, здебільшого пов'язаних з державним регулюванням системи пенсійного забезпечення:

1. Надзвичайно високі адміністративні витрати, пов'язані з неефективною організацією та територіальним розподілом,

провокують нецільове використання коштів майбутніх пенсіонерів.

2. Жорсткі інвестиційні обмеження. З метою активізації внутрішнього ринку інвестицій, у Польщі встановлено ліміти щодо кожного виду інвестиційних активів. Так, на інвестиції в акції, що є потенційно найприбутковішим фінансовим інструментом в довгостроковій перспективі, діє обмеження 60%. При цьому, інвестиції в акції окремої компанії не повинні перевищувати 2%. Сукупні інвестиції за кордон не повинні перевищувати 5%. Це правило не тільки знижує потенційну прибутковість, а ще й значно підвищує ризик знецінення та втрати заощаджень через внутрішні загрози.

3. Висока концентрація інвестицій на внутрішньому ринку. Невеликий розмір фондового ринку Польщі та стрімко зростаючі обсяги інвестицій пенсійних фондів призводять до складнощів інвестиційного менеджменту пенсійних фондів. Така ситуація може спровокувати «чилійський ефект», коли висока пропозиція інвестиційних коштів всередині країни спровокувала притік закордонних інвесторів, які перепродали свої активи пенсійним фондам за завищеними цінами.

4. Недосконала система збору та розподілу внесків учасників. Адмініструванням системи пенсійного забезпечення в Польщі займається спеціально створений державний Інститут соціального страхування, витрати якого тільки на розподіл коштів між першим та другим рівнем складають 0,83% від внесків. Невідпрацьований механізм обліку вкладів учасників призвів до того, через штрафні санкції з боку приватних пенсійних фондів борг Інституту соціального страхування склав близько 0,5% від загальної суми внесків.

5. Недосконала система обробки інформації про учасників. Через це близько 20% рахунків у фондах другого рівня не функціонують, проте адміністратори фондів витрачають кошти на їх обслуговування.

Через високу насиченість внутрішнього інвестиційного ринку, високі адміністративні витрати та низьку дохідність у 2013 р. уряд країни прийняв рішення про вилучення частини капіталізованих коштів з фондів другого рівня пенсій-

ного забезпечення та залучення їх до фінансування пенсій першого рівня, призупинивши тим самим подальше зміщення важелю фінансування майбутніх пенсій з державних на приватні джерела та взявши паузу для усунення недоліків, виявлених у процесі функціонування системи.

Висновки. Таким чином, у більшості країн-членів ЄС реформа пенсійної системи відбувалася за схожим сценарієм та призвела до побудови національних консолідованих систем пенсійного забезпечення, що мають трирівневу структуру, формування пенсій в яких відбувається на солідарній та накопичувальній основі одночасно. Така одностаїнність свідчить про доцільність та необхідність проведення подібної реформи і щодо системи пенсійного забезпечення України.

Всі досліджені національні пенсійні системи мають як спільні, так і відмінні риси, пов'язані з геополітичними, демографічними особливостями країни, та досягнутим рівнем розвитку економіки. Серед спільних рис варто зазначити, що у всіх без винятку країнах після першого рівня, успадкованого від планової економіки СРСР, виникав третій рівень, який дозволяв громадянам добровільно збільшувати гарантований дохід на пенсії та контролювати його утворення, а вже потім другий - за ініціативою уряду, з обов'язковою участю працівників. Щодо відмінностей, то, наприклад, в Литві громадяни самі можуть обирати, брати чи ні участь у другому рівні системи пенсійного забезпечення, який є обов'язковим для працівників решти досліджуваних країн. Отже, досвід реформування пенсійних систем східноєвропейських країн-членів ЄС доцільно використовувати при перебудові системи пенсійного забезпечення України, оскільки вони мали схожі вихідні умови щодо рівня розвитку економіки, соціального забезпечення та вектору інтеграції у світову економічну спільноту.

Список використаних джерел:

1. Armando Barrientos. Social Pensions in Low-Income Countries. In Closing the Coverage Gap, ed. Robert Holzmann, David A. Robalino, Noriyuki Takayama, 73-84 p. Washington DC: The World Bank, 2009.
2. Holzmann, Robert; Robalino, David A.; Takayama, Noriyuki. 2009. Closing the Coverage Gap : The Role of Social Pensions and Other Retirement Income Transfers. World Bank. © World Bank. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/2651> License: CC BY 3.0 IGO.
3. Dariusz Stanko. Polish Pension Funds, Does The System Work? Cost, Efficiency and Performance Measurement Issues. The Pensions Institute, Working Paper, January 2003, at [<http://www.pensions-institute.org/workingpapers/wp0302.pdf>].
4. Ivan Lesay. Pension reform in Slovakia: the context of economic globalisation. European Trade Union Institute for Research, Education and Health and Safety (ETUI-REHS) Brussels, November 2006 Publisher: ETUI-REHS, Brussels.
5. Pension Country Profile: Slovak Republic. (Extract from the OECD Private Pensions Outlook 2008) at [www.oecd.org/daf/pensions/outlook].
6. Gregorio Impavido. IMF Working Paper Monetary and Capital Markets Department. Efficiency and Performance of Bulgarian Private Pensions. December 2008.

Е. А. Павлюк. Опыт формирования консолидированных систем пенсионного обеспечения в восточноевропейских странах

В статье рассмотрен опыт формирования консолидированных систем пенсионного обеспечения восточноевропейских стран-членов Европейского Союза. Изложена суть консолидированных систем пенсионного обеспечения и источники их финансирования. Исследованы этапы их трансформации, проанализированы основные проблемы, возникавшие при перестройке пенсионных систем, и пути их решения.

Ключевые слова: пенсия, консолидированные системы пенсионного обеспечения, солидарные системы пенсионного обеспечения, уровни пенсионной системы, накопительные программы, пенсионные фонды.

E. Pavluyk. The experience of forming of consolidated pension systems in Eastern European countries

The article describes the experience of forming of consolidated pension systems in Eastern European countries of the European Union. The consolidated pension schemes are key moments for modern economy and economic policy. The population pressure is rising with the necessity of the old vulnerable pension system transformation. This situation updates partial privatization of pension system and stimulates investments in the real and financial sectors of economy.

Key words: pension, consolidated pension systems, PAYG, Pay-As-You-Go, savings programs, pension fund.

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

<i>M. Dubinina.</i> The institutional aspects of the analysis of transformations in agriculture of ukraine.....	3
<i>О.Є. Новіков, А.В. Ключник.</i> Економічний потенціал сільських територій: теоретичний аспект	12
<i>I. Honcharenko.</i> Pricing policy and marketing strategies of agrarian enterprises	20
<i>О.І. Котикова.</i> Індикація економічного стану сільськогосподарського землекористування в Україні.....	25
<i>Б.В. Погріщук, В.І. Мельник.</i> Формування конкурентного середовища у зерновому господарстві України	35
<i>Л.В. Гуцаленко, У.О. Марчук.</i> Реалізація контрольної функції обліку в управлінні поточними зобов'язаннями підприємств.....	43
<i>Н.В. Потривасєва, Т.П. Федяніна.</i> Формування облікової політики в контексті документування руху запасів під час сівби ярих культур.....	49
<i>G. Ryabenko.</i> Study of factors affecting financial security of insurance market	59
<i>О.С. Бакуліна, Т.О. Зінчук.</i> Напрями державного стимулювання персоналу сільськогосподарських підприємств в країнах-членах ЄС та Україні.....	65
<i>О.С. Біліченко.</i> Шляхи максимізації прибутку підприємств. 75	
<i>С.В. Сирцева.</i> Методичні підходи до формування обліково-аналітичного забезпечення системи управління аграрними підприємствами	85
<i>Г.Б. Погріщук.</i> Агроекологічний розвиток: проблеми взаємозв'язку раціонального природокористування й економіки	94
<i>О.В. Лазарева.</i> Соціально-економічні та екологічні особливості і оцінка рівня сільськогосподарського землекористування.....	102
<i>Є.О. Павлюк.</i> Досвід формування консолідованих систем пенсійного забезпечення в східноєвропейських країнах....	108

С.О. Горбач. Визначення категорії трудових ресурсів: теоретичні аспекти.....	118
С.В. Тимофіїв. Удосконалення інституційного середовища як передумова реалізації управління трансакційними витратами аграрних підприємств.....	126

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ СТАТЕЙ

До друку приймаються статті, що відповідають вимогам ВАК і мають такі необхідні елементи: постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які опирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується дана стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням наукових результатів; висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

З метою дотримання вищезазначених вимог до наукової статті слід жирним шрифтом виділити такі елементи статті: постановка проблеми, аналіз актуальних досліджень, мета статті, виклад основного матеріалу, висновки і перспективи подальших досліджень.

Статті, які не відповідають вимогам ДАК України, до друку не приймаються.

Обсяг статті – до 10 повних сторінок. Розміри полів: ліве – 20 мм, праве – 20 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм, до 30 рядків на сторінці.

Статті необхідно готувати за допомогою текстового редактора Microsoft Word. Шрифт статті – Times New Roman Cyr, через інтервал 1,5, розмір – 14 pt.

Назва статті має бути короткою (до 10 слів), адекватно відбивати її зміст, відповідати суті досліджуваної наукової проблеми. При цьому слід уникати назв, що починаються зі слів: «Дослідження питання...», «Деякі питання...», «Проблеми...», «Шляхи...», в яких не відбито достатньою мірою суть проблеми.

Анотації (українською, російською та англійською) набирати курсивом 12 кеглем. Виклад матеріалу в анотації має бути стислим і точним (близько 50 слів). Слід застосовувати синтаксичні конструкції безособового речення, наприклад: «Досліджено...», «Розглянуто...», «Установлено...» (наприклад, «Досліджено генетичні мінливості... Отримано задовільні результати...»).

Анотація статті англійською мовою (від 250 до 300 слів) та ключові слова англійською мовою (від 5 до 10 слів). Треба надати професійний переклад анотації статті англійською мовою (завірений печаткою бюро перекладів або відділу кадрів підпис викладача кафедри іноземних мов вашого ВНЗ). Бажано надати цю розширену анотацію українською (російською) мовою.

Анотація англійською мовою повинна бути структурованою (слідувати логіці опису результатів у статті), інформативною (не містити загальних слів); оригінальною (не може бути калькою російськомовної анотації); змістовною (відображати основний зміст статті та результати досліджень).

Посилання в тексті подавати тільки у квадратних дужках, наприклад [1], [1, 6]. Посилання на конкретні сторінки наводити після номера

джерела, потім через кому сторінку (маленьке с.), далі її номер (наприклад: [1, с. 5]). Якщо далі йде інше джерело, то ставити його номер через крапку з комою в тих самих дужках (наприклад: [1, с. 5; 4, с. 8]).

Усі цитати, мова оригіналу яких є іншою, подавати мовою Вісника й обов'язково супроводжувати їх посиланнями на джерело і конкретну сторінку.

Не робити посторінкових посилань, а подавати їх у дужках безпосередньо в тексті.

На всі рисунки й таблиці давати посилання в тексті. Усі рисунки мають супроводжуватися підписаними підписами, а таблиці повинні мати заголовки.

Рисунки виконувати у редакторі Microsoft Word за допомогою функції «Створити рисунок», а не виконувати рисунок поверх тексту. Написи на рисунках виконувати засобами Microsoft Word з тим, щоб редактор мав можливість зробити в них необхідні виправлення. У разі використання інших програм для створення рисунків надавати редакції на кожний рисунок окремий файл фотмату TIFF (незжатий – uncompressed) або формату JPG (найкращої якості – best quality).

Таблиці виконувати у редакторі Microsoft Word за допомогою функції «Додати таблицю». Кожна таблиця повинна займати не більше одного аркуша при розмірі шрифту TIMES тексту таблиці не менш ніж 12 кегль.

Формули у статтях по всьому тексту набирати у формульному редакторі MS Equation – 3.0, шрифт TIMES, 10 кегль.

Автори мають дотримуватися правильної галузевої термінології (див. держстандарти).

Терміни по всій роботі мають бути уніфікованими.

Між цифрами й назвами одиниць (грошових, метричних тощо) ставити нерозривний пробіл.

Скорочення грошових та метричних одиниць, а також скорочення млн, млрд, метричних (грн, т, ц, м, км тощо) писати без крапки.

Якщо в тесті є аббревіатура, то подавати її в дужках при першому згадуванні.

Література, що приводиться наприкінці публікації, повинна розташовуватися в порядку її першого згадування в тексті статті й бути оформлена відповідно до ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Номер у списку літератури має відповідати лише одному джерелу.

Список використаних джерел повинен містити не менше 10 посилань, з яких не менше 7 на зарубіжні видання. Самоцитовання – не більше 30%.

Обов'язкова наявність списку літератури англійською мовою (не виключає списку літератури мовою статті). Літературу не обов'язково перекладати англійською мовою. Її можна транслітерувати. Офіційна транслітерація українського алфавіту латиницею регламентується постановою Кабінету Міністрів України від 27 січня 2010 р. № 55. Офіцій-

ний трансліт онлайн – <http://translit.kh.ua/?passport>. Транслітерація російського алфавіту латиницею онлайн – <http://www.translator.net/>.

До редакційної колегії подається примірник тексту статті, підписаний авторами, надрукований на папері форматом А4 (див. Зразок оформлення статті), завірений примірник розширеної англійської анотації, а також їх електронна версія на CD. Обов'язково подається: рецензія доктора наук; квитанція про оплату, відомості про автора.

На диску повинен бути 1 файл з текстом статті, названий прізвищем автора (Стаття_Прізвище), файл з розширеною англійською анотацією (Анотація_Прізвище) та, при необхідності, файли з рисунками, графіками тощо.

**Редакційна колегія залишає
за собою право на редакційні виправлення.**

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ СТАТТІ

УДК XXX.XX

Назва статті

Л. С. Прокопенко, кандидат біологічних наук, доцент

Л. П. Чернолата, кандидат сільськогосподарських наук

Інститут кормів УААН

Текст анотації українською мовою (50-60 слів)

Ключові слова: 4-7 ключових слів або словосполучень.

* Текст статті *

Список використаних джерел:

1. Іваненко І. І. Назва роботи / І. І. Іваненко – К. : Вища школа, 1999. – 111 с.
2. Бобров М. І. Назва статті / М. І. Бобров // Назва журналу. – 1999. – № 6. – С. 23–25.

*Л. С. Прокопенко, Л. П. Чернолата. **Название статьи.***

Текст аннотации російською мовою (50-60 слів)

Ключевые слова: російською мовою.

*L. Prokopenko, L. Chornolata. **Name of the article.***

Text of annotation англійською мовою (50-60 слів)

Keywords: англійською мовою.

*L. Prokopenko, L. Chornolata. **Name of the article.***

Text of annotation розширена анотація англійською мовою (250-300 слів)

Keywords: англійською мовою.

References:

Транслітерований список використаних джерел

Наукове видання

Вісник аграрної науки Причорномор'я
Випуск 2(83) – 2015

Технічний редактор: *О. М. Кушнарьова.*
Перекладач-коректор: *О. В. Неліна.*
Комп'ютерна верстка: *В. О. Лапін*

Підписано до друку 31.03.2015. Формат 60 x 84 1/16.
Папір друк. Друк офсетний. Ум.друк.арк. 8,75.
Тираж 300 прим. Зам. № _____. Ціна договірна.

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м.Миколаїв, вул.Паризької комуни, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.